

JAMES IVORY, JEDAN OD NAJVEĆIH ŽIVUĆIH REDATELJA, GLAVNI GOST 58. FILMSKOG FESTIVALA U PULI

Svojih filmova se ne odričem iako u njima vidim greške

Nema naslova u mojoj kinematografiji zbog kojih se sramim, za koje bih želio da ih nisam snimio ili da se moj potpis ne nalazi na njima, ali znam da sam ih mogao napraviti i na drugačiji način

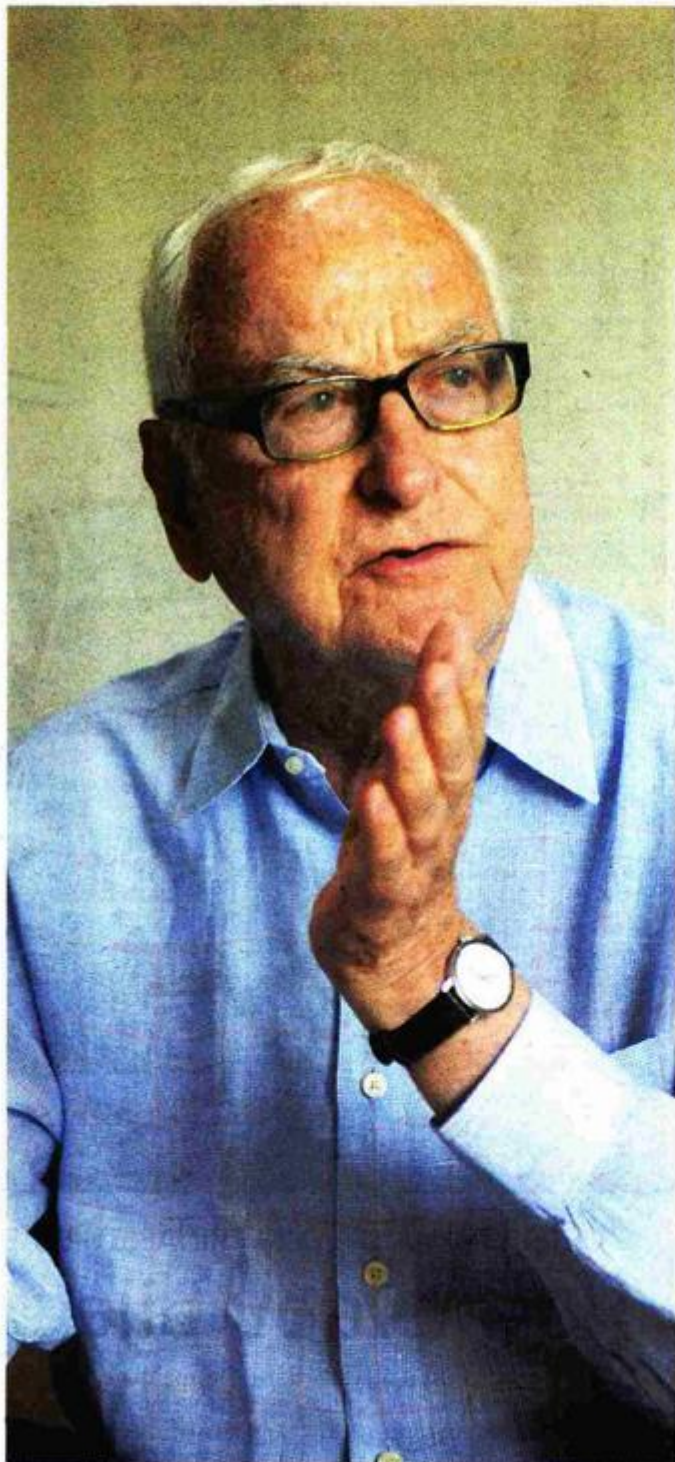
Boris VINCEK

James Ivory, američki redatelj hvaljenih, vizualno profinjenih i elegantnih filmskih klasika kao što su »Soba s pogledom«, »Na kraju dana«, »Bostonci«, »Bijela grofica« i drugi, počasni je gost 58. festivala igranog filma u Puli, a večeras će mu u pulskom amfiteatru biti uručena »Zlatna arena« za životni doprinos filmskoj umjetnosti. Ivory, jedan od najvećih živućih redatelja današnjice, rođen je 1928. godine u Berkeleyu u Kaliforniji, a njegovi najbolji filmovi rezultat su višegodišnje suradnje s pokojnim partnerom i producentom indijskog porijekla Ismailom Merchantom i s njemačkom scenaristicom i spisateljicom Ruth Praver Jhabvala.

Ljubitelji Ivoryjevih filmova uživali su tijekom festivala u njegovoj retrospektivi koja je obuhvatila razdoblje od od indijske do britanske faze njegova stvaralaštva.

Čuveni redatelj dočekaao nas je u hotelu »Histrion«, a unatoč godinama i nesnošljivoj vrućini koju ni klima-uređaj nije uspijevao ublažiti, Ivory nije odavao tragove umora. Vitalnost i srdačnost s kojom nas je primio davali su dojam puno mladog čovjeka. Ivory je slika i prilika pravog džentlmena – njegove geste i maniri, ležerna ali elegantna odjeća, budne i živahne oči iza naočala i sjeda kosa izazivaju istovremeno i strahopoštovanje i simpatiju. Ton njegovog glasa je prijazan i ugodan, a sjećanja i stavove iznosi sa sigurnošću iza koje stoji dugogodišnje iskustvo.

No, to ne znači da Ivory nije sklon humoru i ironiji što možda najbolje opisuje jedan sitan detalj – na njegovu ručnom satu vilica i nož zamjenjuju kazaljke. Budući

Festivali poput pulskog korisni su nezavisnim filmašima – James Ivory

da je Ivory gost 58. Pule, prvo što nas je zanimalo jest koliko je redatelj upoznat s kinematografijama bivše Jugoslavije i samostalne Hrvatske.

Festivali su velike tržnice

– Na žalost, uopće ne poznajem jugoslavenske i hrvatske filmove. Iako živim u New Yorku, nije lako doći do filmova iz drugih zemalja. Ni New York nije ono što je nekada bio – nekoć je u kinima bila puno veća ponuda stranih filmova s engleskim prevodom, sada ih je samo nekolicina. Praktički je nemoguće naći titlovanje filmova osim ako ne idete na festivale.

Međunarodni program Festivala igranog filma u Puli fokusiran je na art filmove i više-manje nezavisne produkcije. Riječ je o uradcima koji nemaju široku kinodistribuciju. Koja je, po vašem iskustvu, važnost

takve vrste festivala?

– To je prilika da upoznate druge ljude. Barem je u mojoj praksi uvijek bilo tako. Kad god smo Merchant i ja išli na festivale, uvijek bismo uspostavili nove kontakte, lobirali za financiranje naših projekata, stvarali nova partnerstva. Za nas je to uvijek bilo pitanje praktičnosti – festivali su zapravo velike tržnice i to je dobro jer nam je tako nešto zaista i trebalo. Za mnoge naše filmove bilo je jako teško nalaziti financijska sredstva. S druge

AMERIKANAC U EUROPI

Francuzi i Talijani su proširili glasinu da sam ja Britanac. To mi je uvijek bilo smiješno...

Ništa od mirovine

Kada sam lani razgovarao s vašim kolegom producentom Paulom Bradleyom napomenuo mi je da pripremate ekranizaciju Shakespeareovog »Richarda III.« Kako napreduje rad na tom filmu?

– Dobro, scenarij je u fazi pisanja, a na njemu radi mladi američki pisac Chriss Terrio. U stalnom sam kontaktu i s američkim producentom Michaelom Mailerom, sinom velikog Normana Mailera. Već imam nekoliko favorita za taj film, ali dosad sam pitao samo Juda Lowa bi li htio glumiti Richarda III. Odmah je pristao i rekavši mi da mu se jako sviđa ta ideja. On s godinama postaje izvanredan šekspirijanski glumac i mislim da je izvrstan izbor za tu ulogu.

Radim na još jednom projektu koji je temeljen na dva romana američke spisateljice Marilynne Robinson i čija je radnja smještena u lowu pedesetih godina prošlog stoljeća. Romane je teško opisati, a zovu se »Gilead« i »Home«. Proces njihova spajanja sličan je onome iz filma »Gospodin i gospođa Bridge« – i taj je film bio temeljen na dva romana.

Dakle, ništa ste od mirovine...

– Ne kanim ići u mirovinu tako skoro, no ništa nije vječno. Dok mogu raditi ću.

strane, kada vam film prikazuju na festivalu, često nadete i distributera, i to u državama u kojima možda i ne biste imali tako laku produ. Zato i mislim da su festivali poput vašeg vrlo korisni nezavisnim filmašima.

Pulski festival je organizirao retrospektivu vaših filmova. Volite li pogledati filmove koje ste snimili, tražite li greške u njima?

– Uvijek tražim greške u svojim filmovima, jednostavno mi ne mogu promaknuti. No, tamo su i neće otići. Možda dok sam snimao nisam ni znao da griješim, a možda ni publika koja gleda film ne zna da se radi o pogreškama – i to je moguće. No, ja ih zaista volim ponovno pogledati. Mislim da je prošlo sedam godina otkad sam zadnju put gledao »Bijelu groficu« – a jako sam ju želio ponovno pogledati, na onaj pravi način, na velikom ekranu i s vrpce, a ne s DVD-a. Danas sam htio ići pogledati »Robove New Yorka« koje nisam gledao godinama, no išao sam posjetiti Brijune koji su predivno otočje.

Fascinacija Britancima

Kakav je to osjećaj pogledati film koji ste snimili dok ste bili mlad, odnosno mladi?

– Hm... dok sam bio mlad... da, ne može se reći da sam još uvijek mlad. Šalu na stranu, u redu je pogledati ih. Ja vam zapravo volim sve svoje filmove. Nema naslova u mojoj kinematografiji zbog kojih se sramim, za koje bih želio da ih nisam snimio ili da se moj potpis ne nalazi na njima. No kada pogledam filmove s početka svoje karijere, sasvim mi je jasno da sam ih mogao napraviti na drugačiji način. Snimao sam ih u svojim tridesetim i četrde-

” JAMES IVORY

Htio sam ići pogledati »Robove New Yorka« koje nisam gledao godinama, no išao sam posjetiti Brijune koji su predivno otočje

Kritičari uvijek zaborave moju francusku fazu, a napravio sam više francuskih nego britanskih filmova - James Ivory i Boris Vinček

setim godinama pa mi to izgleda jako davno.

Postoji li film koji vam je najdraži ili je to nemoguće pitanje?

– Preferiram više svojih filmova, no ako bih morao izabrati jedan, to je sigurno film koji nažalost nije uključen u pulsku retrospektivu – »Gospodin i gospođa Bridge«. Radi se o američkom filmu u kojem su glumili Paul Newman i Joanne Woodward. Mislim da mi je to ipak najdraži film koji sam snimio.

Mnogi se iznenade kada u vašoj biografiji pročitaju da ste rođeni u SAD-u. Odajete dojam tipičnog britanskog džentlmena...

– Sve je to počelo s Francuzima i Talijanima. Oni su ti koji su proširili glasinu da sam ja zapravo Britanac. To mi je uvijek bilo smiješno...

Možda je tome pogodovalo i to što ste najpoznatiji po adaptacijama britanskih autora, što klasika, a što suvremenih. Otkud ta fascinacija s Britancima?

– Nisam oduvijek volio te autore. Na početku karijere godinama sam snimao u Indiji i radio sam sasvim drugačije filmove. No mislim da je Indija ipak kriva. Tamo sam pročitao »Put do Indije« Edwarda Morgana Forstera i knjiga mi se jako svidjela, ali je nisam mislio ekranizirati. Potom sam pročitao njegove druge knjige, a toliko su mi se svidjele da sam odmah poželio staviti ih

Sjajna Emma Thompson

Možete li istaknuti glumce s kojima vam je bilo najljepše surađivati?

– Glumica s kojom je bilo najljepše raditi je Emma Thompson. Volim sve glumice s kojima sam surađivao, ali ona je na-prosto sjajna, nešto posebno. Teško mi je reći tko mi je od glumaca najdraži. Jako sam se dobro slagao s indijskim glumcem Shashijem Kapoorom, no mislim da njega šira publika ne poznaje. Kada mi postavite to pitanje svi očekuju da ću odmah reći da mi je najdraži Anthony Hopkins – on je zaista izvrstan i mislim da mu ne trebaju i moje pohvale, zato se uvijek pokušam prisjetiti nekog drugog.

na filmsko platno, što sam i učinio. Ipak, nisam nikada imao veliku želju snimati po obrascima književnih klasika, a ispostavilo se da sam poslije napravio i tri ekranizacije romana Henryja Jamesa. No on je Amerikac, pa njega nećemo ubrajati...

Ray i Ford

Kada kritičari govore o vašem radu često spominju tri faze vašeg stvaralaštva – indijsku, američku i britansku. Slažete li se s njima ili je svaki novi film faza za sebe?

– Zanimljivo je kako uvijek zaborave na moju francusku fazu. Napravio sam više francuskih nego britanskih filmova, a među meni omiljenim filmovima nekoliko ih je upravo iz te faze kao što su »Kvartet« i »Razvod na francuski način«. Zapravo je svaki film faza za sebe. Svaki film ima svoje osobne probleme i

zanimljivosti, a ja ionako nisam snimao u blokovima. Nisam radio prvo američke, pa onda britanske ili francuske filmove – to je sve bilo pomiješano. Ono što ostaje prisutno u svima njima jest moja ljubav prema tim zemljama i želja da u njima radim.

Tko su redatelji od kojih ste najviše naučili? Tko su bili vaši idoli?

– Puno je redatelja od kojih sam učio, ali prvi među njima je indijski redatelj Satyajit Ray kojeg sam poznavao jako dobro. On se jako angažirao oko prva dva filma koje sam snimio, a čak je i skladao glazbu za »Shakespeare Wallah«. Često je znao odabrati dobre glumce za naše projekte. On je zasigurno moja prva i najvažnija inspiracija. No bilo je i drugih redatelja – jedan od onih koje sam volio u mladosti i kojem se još uvijek divim je John Ford.